

RESTAURÁLÁSI TERV

**KÉSZÜLT BUDAPEST FŐ UTCA 41. VOLT KOLOSTORÉPÜLET
REFEKTÓRIUM TARDOSI VÖRÖS MÁRVÁNY AJTÓKERET, ÉS AZ
ÉPÜLETBEN MÉG FELTÁRATLAN MÁS AJTÓKERETEK
RESTAURÁLÁSÁHOZ.**

BUDAPEST 2018. 04. 20.

**HORVÁTH TIBOR
KŐ SZOBRÁSZ RESTAURÁTOR
DIPLOMA SZ. I-8/1978
MÉK szakértői jegyzék szám: 21-0128**

**Budapest 1223. Géza u 3/b
06 209 451-597**

A műtárgy adatai:

Budapest I. kerület Fő utca 41.

Műemléki törzsszám : 15156

Hrsz : 14448/4

Műemléki azonosító:42

Építési idő: 1785-87

Tervező : Tallherr József

Története és leírása.

1703. május 1-jén volt a kolostor alapkövetétele, a Szerb katolikus plébánia templom mellett, építése Nikolaus Dumont hadmérnök tervei szerint kezdődik. Az 1715-ös beépítési állapotterv szerint még csak a Fő utca felőli egy emeletes épületszárny készült el, hét év múlva kész a déli szárny, az új **refektóriummal**, majd 1726-ra már teljes az „U” alakú, egy emeletes kolostor együttes. ***Ez az épület első építési periódusa.*** Az igénytelen szegényes templom helyén 1731 és 1741 között épülő új templommal együtt készül a kolostor kerengőjének északi része is, valamint a templom sekrestyéje a keleti szárny lezárásaként.

Amikor a kolostor a rendtartomány filozófiai és teológiai iskolája és központja lesz, szükségessé válik az épület bővítése. Így 1767-1772 között teljesen átépítik a dunai szárnyat, belső átalakítások zajlanak, valamint az épület bővül egy szinttel, a II. emelettel. ***Ezt nevezhetjük a második építési periódusnak,*** amikor a mai épület törzstömege eléri jelenlegi formáját. A belső berendezést, díszítést festő-faragó, ipar- és képzőművész fráterek alkotják a kolostor műhelyében, az épületben rézmetszet-nyomda is működik.

II. József 1782-ben felosztatja a szemlélődő rendeket, ami a Ferenceseket is érinti. 1785. szeptember 23-án kelt levelében közli döntését, hogy Budán a Ferenciek vízivárosi kolostorába a betegápoló bécsi Erzsébetiek egy csoportját telepíti le. / a levél a budai Erzsébetiek kolostor és kórház alapító okirata / Az Erzsébetiek főnöknője, Anger Klára irányítja személyesen a kolostor beköltözésüket követő kórházzá alakítását, J. Tallher kamarai építész tervei szerint készítve. A főnöknő és a tervező elképzelése az átalakításról igen különbözött, emiatt kivitelezése elhúzódott és egy leírás szerint: „a zárda csak temérdek átidomítás után vált alkalmassá kórház számára”. A női kórházzá és kolostorrá alakítás az épület **harmadik építési periódusa**, egyben az első átalakítási periódus.

A kórház bővítéseként 1805-re épül fel a templom északi oldalán a mai Marcibányi-ház, a szegény sorsú lábadozó betegek menhelyeként, Marcibányi István csanádi alispán és neje adományából.

/ Forrás :Páva Mária /

Az épület **REFEKTÓRIUMÁNAK** ajtaját, íves záródású, szép arányú , egyszerűen díszített, szárkövekkel kialakított tardosi vörös márvány keret szegélyezi. A kőkeret felső tükre fölött gipszből kialakított nagy méretű dísz, két oldalra leomló füzérrel.

Előzmények.

A helyszínen szemrevételezéssel, /fényképes dokumentálással/ végeztem el a kutatást, a mostani állapot dokumentálását. A felmérés során a falszerkezetben semmilyen beavatkozás nem történt, a vizsgálódás során a látható sérülések, elváltozások dokumentálását végeztem csak el. Tekintettel arra hogy a kőfelület többször átfestették, lakozták, a rétegek mögötti takart részek állapota tisztítás nélkül nem vizsgálható, így a kutatás csak a látható megközelíthető részekre vonatkozik. A fényképeken felfedezhető tisztítási próbákat kutatóablakokat nem én követtem el. Ez egy korábbi feltárás eredménye.

Helyszíni szemle alapján a következő kutatási eredményeket összegzem.

A felmérésem alapján megállapítható hogy, a műtárgy sérült, átfestett átlakkozott. Ez a lakréteg be barnult elfeketedett. A használatból eredően, a szárkövek belső felületén jól látható, hogy az élek lekoptak, csorbultak. Az alsó szakaszon a padló tisztításának következményeként a kő felvizesedett, só kivirágzás látható. A felső vízszintes áthidaló, két helyen átrepedt. A belső víz és fűtés csöveket az keret előtt vezették el. Ez szerkezetileg nem sérti a műtárgy állapotát, de nagyon zavaró ebben a műemléki környezetben. A szárkövek ebédülő felőli, belső oldala több rétegből le lett meszelve.

A tervezett restaurálás időszerű és indokolt.

A felhasznált kő típusa.

Már az elején szükséges tisztázni, hogy a Tardosi márvány geológiailag mészkő, csupán a kereskedelmi forgalomban nevezzük márványnak – hasonlóan a nemzetközi gyakorlathoz, ahol a jól fényezhető mészköveket szintén márványként emlegetik.

Évszázadok óta hasznosítják építő, épületszobrászati célú díszítőkként, a régészeti ásatások szerint a római Pannónia jelentősebb településein is megjelent. A középkori vár- és templom-építkezéseken – a kőnek már statikai szerepet is adva - gyakran művészien megmunkálva hasznosították. Legszébb példa erre Mátyás király Visegrád.

A török hódoltság korában kb. 200 évig a bányászat szünetelt. A 18. század elején indult újra, majd a kiegyezés után Budapest világvárossá fejlődésével élte virágkorát (lábazatok, tömlépcsők, gangplatinák stb.). A bányák az Esztergomi Érsekség tulajdonában voltak.

Színe változó, sárgától az élénk pirosig megtalálható.

Három jelentős színelőfordulás van:

Sötét barnásvörös színű, ez a **DANUBIA** , ez alatt helyezkedik el a **közismert vörös színű** tardosi, a **HUNGÁRIA**, majd ezt követi mélységben a **sárgás PANNONIA** fantázia nevű réteg,

Helyreállítási javaslat.

Tisztítás

Tekintettel a kőanyag állapotára és a szennyeződés és az átfestések típusára egy egyszerű vegyszeres tisztítást javaslok esetleg hő pisztolyos felpuhítással. Ezt megelőzően minden idegen anyagot vastag kérget mechanikusan eltávolítok a felületről. Lényeges hogy soha ne legyen a beavatkozás durvább mint amit a szennyeződés megszüntetése indokol. megkövetel.

Plasztikai helyreállítás:

A kiegészítés leírásakor egy általános technológiát ismertetek, mivel a feladat elvégzésének van egy alapsémája melyet mindig a fő szempontok mérlegelése után a kiegészítés helyének és mértékének megfelelően kell alkalmazni. A hiányok pótlását a javítás méretének és tömegének megfelelő réz vagy üvegszálal megerősítésű műanyag csapok köbe történő ragasztásával kezdem. Ez a vázszerkezet biztosítja a kötést a pótlás és az eredeti kőfelület között. A csapok méretezését a felhordott pótlás tömege határozza meg. Értelemszerűen nagyobb felületű javítás esetén erősebb kötést biztosító csapokat alkalmazok.

A javítás anyaga a pótlandó felülethez színben és szemcseszerkezetben azonos megjelenésű előre megkevert javító habarcs Monulit

Ezt követően a formai kialakítás következik. Az itt alkalmazott módszer azonos más kőmegmunkálási eljárással. Az átfaragás, a megmunkálás teszi esztétikailag is élvezhetővé a javított részeket. Az átfaragás által létrejött textúra anyagszerűvé teszi a pótlást, jól illeszkedik a kőhöz, de egyben elválasztja jelöli a kiegészítés területét. Esetünkben minimális kiegészítésre van szükség. Letisztítás után statikus bevonásával szeretném eldönteni, hogy az átrepedt vízszintes szárkövek csapolást el kell e végezni. Ha szükséges azt bontás nélkül két vízszintes rozsdamentes csap köbe történő beragasztásával végezném el a belső ebédülő felőli oldalon.

A tisztítást és a kiegészítést követően, tekintettel arra hogy ezt a követ az építéskor márványként kezelték, volt egy selyemfénye. ezért is lakkozhatták le később hogy kicsit visszanyerje eredeti megjelenését, a munka utolsó fázisaként kőbalzsammal átvonom a teljes felületet. Ennek eredménye hogy mélyülnek a színek és selymes felületű lesz a keret.

Az épületben található más ajtókeretek.

A bejárás során felfedeztem még más kő kereteket is.

6 db egyszerű kb. 1×2.2 méteres kő keret, / ebből 3 befalazva, megtekinteni nem lehetett. /

1 db boltíves nagy ajtókeret,

1 db kétosztású nagyméretű a z udvarra nyíló ajtókeret

Ezek anyaga nagy valószínűséggel durva mészkő. Állapotuk változó, van nagyon jó megtartású, van restaurálásra szoruló, és van olyan amelyikről véleményt csak is a kibontás után lehet mondani.

Ha a megrendelő úgy dönt, szeretné bemutatni ezeket az egyszerű építészeti elemeket is, akkor a felújításuk a vörös márvány keret restaurálásához hasonló igényességgel

anyaghasználattal fog megtörténni. E dokumentáció mellékletében közlök az említett ajtókeretekről pár fényképet.

Dokumentáció készítés:

Minden a műtárgy állapotára vonatkozó beavatkozásról fényképes dokumentációt készítek. A felhasznált anyagok leírását és a fényképekkel és szövegesen dokumentált restaurálási jegyzőkönyvet a munka befejeztével a megrendelőnek átadom.

A kőelemek tisztítása, kiegészítése, kőrestaurálásban jártas **szakrestaurátor** jelenlétét, a munkában történő részvételét igényli. Esztétikai kiegészítésekről és a tisztítás mértékéről kell dönteni, figyelembe véve minden műtárgyra vonatkozó beavatkozás hatását és eredményét.

Budapest 2016 04.20.

Horváth Tibor
restaurátor

Tardosi vörös márvány ajtókeret.

Az átrepedt áthidaló ,és más sérülések

A keret belső oldala.

Az épületben található ajtókeretek.

